HEMMING
ADVERSVS
DESPERATIONEM

AD
PE

NIC

S
Excud

Antidotum ADVERSVS PESTEM DESPERATIONIS.

Autore

NICOLAO HEMMINGIO.

SERVESTÆ

Excudebat Bonauentura Faber.

cIↄ. Iↄ. XC.

tur liter a
consider a
recedant
conscien
ciam ita
mitu & n
ni, à miser
& excida
misericor
tius : eo n
insidijs imp
bius. Cuiu
peditat sa
tem insuli
muniendi
tationibu
firmius co
sint : quòd
res tamen
Saule, Iu

Ad Lectorem.

DVPLEX ESSE IN Ecclesia militante, genus hominum: vnum piorum, impiorum alterum, sacræ testantur literæ. Illi quidem Dei iustitiam ita considerant, vt à misericordia eius non recedant: atque ita tranquilla fruuntur conscientiæ quiete: Hi eandem Dei iusticiam ita contemplantur, vt horribili fremitu & metu iusti ac seueri iudicij diuini, à misericordia Dei turpiter deficiant, & excidant. Quò autem pij, solius DEI misericordia sese conseruari sciunt certius: eo multò quàm impij, à Diaboli insidijs impetuntur miserabilius & acerbius. Cuius exempla plurima nobis suppeditat sacra historia. Ad eiusmodi autem insultus & machinationes Diaboli muniendi sunt animi piorum, vt ex tentationibus tandem emergant, victores firmius consistant, alijsq́; suo exemplo prosint: quòd si verò aliquando ruant, fortiores tamen surgant: nec cum Pharaone, Saule, Iuda, Simone & alijs, ab agnita

Dei misericordia desperent. Talia animorum infirmorum remedia proponit nobis vir absolutæ doctrinæ & pietatis NICOLAVS HEMMINGIVS in breui de desperationis antidoto tractatu, quem, cùm mihi ab amico quodam meo communicaretur, ideo inscio authore (in quo facilè apud illum excusationem mereri me puto) edere volui, vt communibus studijs consulerem. Videbam enim huius viri monumenta hactenus quidem edita, in omnium propè studiosorum manibus versari ac legi: ea verò, quæ lucem adhuc nondum viderunt, cùm adhuc in litura essent, diligentißimè colligi ac describi. Tu igitur, lector benevole, hoc meum consilium, à quo non alienum est aliorum literatißimorum hominum iudicium probabis, autori verò de Ecclesia bene merenti vitam longiorem precaberis. Vale & nobilißimo ac vtilißimo hoc scripto feliciter perfruere.

Samuel Selfisch Iunior.

Antidoton
aduerſus peſtem deſperationis.

QVOD CHRISTVS in agone mortis ſuis diſcipulis mandauit, ad nos quoq; pertinere cogitemus. Vigilate, inquit, & orate, ne introëatis in tentationem: quibus verbis, & quantis in periculis verſemur, donec in hoc mundo peregrinamur: & quanta diligentia cauere hoſtium inſidias oporteat: & quomodo id fieri debeat, ſignificatur. Vigilandi verbo, non ſolùm nos hoſtes habere, & ab hoſtibus cingi, verumetiam ſummum ſtudium adhibendum eſſe, in cauendis hoſtium, Satanæ, carnis, mundi inſidiis monemur, ne quo modo acerrimi iſti hoſtes nos inuadant, fidem euertant, conſcientiam vaſtent, ac ſpolient nos veſtimentis illis candidis, quib. Christus Sponſus noſter nos ornauerat.

Matt 26
Mar: 14
Luc: 22

Beatus (ait Dominus in Apocalyp. 16. 15) qui vigilat & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet. Sunt autem vestimenta Christianorum, iusticia & sanctitas. Iusticia induitur per fidem: obedientia enim Christi, quæ est Christianorum iusticia, credenti imputatur. Sanctitas induitur per spiritum sanctum: Credentes enim, et iustificati fide, donantur spiritu sancto, qui in ijs tales motus creat, qualis ipse est: vnde fit, vt nostra obedientia sit spontanea & alacris. Hæc vestimenta, vult Dominus, vt custodiamus, ne nudi ambulemus, spoliati á nostris hostibus, sathana, mundo, carne. Quoniam autem non est humanarum virium, tantis & tam immanibus hostibus occurrere, iubet nos dominus orare, vt quod ex nobis non possumus, in Christo facilè valeamus. Confidite, inquit, ego vici mundum, Iohannis decimo sexto, versu trigesimo tertio. Huc respe-

reſpexit Iohannes, cùm ſcriberet j. Ioh : 5. 4. Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra. Vt enim fide Chriſtum poſsidemus, ita Chriſti virtute hoſtes noſtros ſpirituales ſuperabimus. Quare cum ſemper oppugnamur ab hoſtibus, ſemper orabimus, vt Chriſtus victor nobis ſemper adſit, ne ab hoſtibus noſtris vnquam expugnemur. Et quia ſæpe labimur (tanta eſt enim carnis noſtræ infirmitas, tanta mundi peruerſitas, tantæ Sathanæ inſidiæ) duo in primis cauenda ſunt. Vnum, ne lapſi immoremur in peccato. Nam quò diutius in cœno peccati volutamur, eò difficiliùs inde eluctamur. Alterum, ne circumuenti ab hoſtibus , & diutius in peccati cœno detenti, deſperemus veniam. Nam prima ſalus eſt, citò reſipiſcere, & declinare culpam : ſecunda , non deſperare veniam. Nam deſperare veniam extremum malorum eſt. Vt autem hic ſcopulus deſperationis diligentiùs à nobis

caueatur, viſum eſt mihi hoc tempore remedia aduerſus deſperationis venenum ex apotheca Dei, id eſt, ſcriptura ſancta colligere ac dicam:

Primùm, quid ſit deſperatio, & quàm horrendum malum ſit.

Deinde, quomodo occurrendum ſit deſperationi, ne hominem in mortem æternam præcipitet.

DE PRIMO.

Deſperatio (de qua nobis hîc ſermo erit) eſt horribilis mentis & cordis ſeu conſcientiæ trepidatio, ex ſenſu iræ diuinæ propter peccatum concepta, cum metu æternę damnationis, ſine vlla expectatione veniæ. Triſtiſsima exempla in Cain & Iuda conſpiciuntur. Vterque enim deſperationis gurgite abſorptus eſt. Cain oppreſſus ſenſu iræ diuinæ & metu æternæ damnationis exclamat: Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam conſequar. Iudas prodito domino pœ-

no pœnitens quidem, ſed non reſi-
piſcens ait: Peccaui, tradens ſangui-
nem iuſtum. In Cain ex deſperatione
naſcitur obduratio, cum extremo
contemtu Dei & Eccleſiæ. In Iuda
ex deſperatione naſcitur homicidi-
um. Nam hic magnitudinem doloris
non ſuſtinens ſtrangulauit ſeipſum.
In his duobus exemplis initia deſpe-
rationis diuerſa ſunt. In Cain enim
initium deſperationis fuit hypocri-
ſis, & opinio meriti, cuius natura eſt
eos omnes extremè odiſſe & perſe-
qui, qui ſuas ſuperſtitiones non ſe-
quantur. Id quod Iohannes, 1. Ioh.
3. 12. his verbis indicat. Cuius gratia
occidit (ſcilicet Cain) eum? (ſcilicet
fratrem ſuum) Quia opera eius ma-
la erant, fratris autem iuſta. Hypo-
criſin igitur Cain excepit odium fra-
tris iuſti, odium fraternum ſecutum
eſt fratricidium. Hinc conſcientia
mala torquet animum, quam comi-
tatur deſperatio de venia: quæ poſt-
quam induruit, factus eſt Cain ſum-

 mus

mus cõtemtor Dei, & persecutor Ecclesiæ. Huius exemplum multi tyranni hodie in papatu imitantur. Atq; ita Cain magnam catenã scelerum texuit, videlicet præsumtionis de merito, odij fraterni, fratricidij, desperationis, obdurationis, contemtus DEI, & persecutionis Ecclesiæ. In Iuda initium desperationis seu primus gradus fuit diffidentia, quæ est mater auaritiæ. Nam vbi vera fides est promissionis diuinæ, nullum locum habet auaritia, quæ idolatria à Paulo dicitur. Hæc auaritia à diffidentia nata solicitat Iudam ad furtum, vt semper aliquid decerpserit furtim ex ijs, quæ Domino in subsidium à pijs hominibus donabantur. Hinc est quod adeò fremuit, cùm videret Mariam sororem Lazari effundere pretiosum vnguentum in pedes Iesu. Quare, inquit, hoc vnguentum non vœnijt trecentis denarijs, & datum est pauperibus? Dixit autem hoc (ait Euangelista Iohan. 12. 5.) non

5.) non quòd pauperum ipſi cura eſſet, ſed quia fur erat, & marſupium habebat, & ea, quæ mittebantur, portabat. Ab hoc fremitu aduerſus piam fœminam, quæ vnxit Domini pedes, in proditionē Domini prolapſus eſt, hinc in deſperationem, hinc in laqueum, quo ſe ſtrangulauit. Coniunxit ergo Iudas multa peccata, videlicet diffidentiam, auaritiam, furtum, inuidiam, proditionem, deſperationem, & homicidium. Horum omnium ſcelerum maximum fuit deſperatio. Quodnam enim maius malum eſſe poteſt, quàm negare miſericordiam DEI, quod eſt ſpoliare Deum ſua gloria? Qui de venia peccatorum (ait Auguſtinus) deſperat, negat Deum eſſe miſericordem: magnam iniuriam Deo facit, qui de eius miſericordia diffidit: quātum in ſe eſt, negat Deum habere charitatem, veritatem, poteſtatem, in quibꝰ tota ſpes mea conſiſtit,

ſcili-

ſcilicet in charitate adoptionis , in veritate promiſsionis , & in poteſtate redemtionis. Et Bernhardus ait: deſperatio auget peccatum : deſperatio maior eſt omnibus peccatis: deſperatio peior eſt omni peccato.

Porrò deſperationi duo opponuntur , videlicet bona rectaq; ſpes ex verbo Dei per Spiritum ſanctum concepta, & peruerſa ſecuritas. Illa ſalus eſt animæ : hæc peſtis. Eſt autem bona & recta ſpes firma expectatio æternæ vitæ , & beatitudinis propter Chriſtum , qui fide apprehenditur. Contrà verò , peruerſa ſecuritas eſt, cùm homo ideo indulget peccatis ſuis , quia ſcit Deum eſſe miſericordem : quod quid , quæſo, aliud eſt, quàm Deum contemnere, & pretioſum Chriſti ſanguinem pedibus calcare? Non enim effudit ſanguinem ſuum in ara crucis , vt tu indulgeas libidini tuæ , auaritiæ, furto, tyrannidi, ſed vt à peccato declines, & ſecteris iuſticiam. Ab hac igitur ſecuritate

curitate

curitate peruerſa dehortatur ſapiens Syracidæ 5. 4. Ne dixeris, peccaui,& quid mihi acerbum accidit? Dominus patiens eſt, non te dimittet, de venia ne ſis nimium ſecurus, vt peccata peccatis cumules. Ne dicas, miſericordia eius plurima eſt, magnitudinem peccatorum meorum mihi ignoſcet. Rationem ſubiungit. Quia, inquit, tam ira, quàm miſericordia ab eo properabit, ac ſuper ſceleratos furor eius requieſcet. Sapiens vt non vult, cum ita loquitur, homines de remiſsione peccatorum, ſiue venia dubitare, ita non vult eos abuti miſericordia Dei ad licentiam peccatorum. Ideo mox apponit ſaluberrimũ conſilium: non differas, inquiens, conuerti ad dominum, nec diem ex die ducas. Fugienda eſt igitur peruerſa ſecuritas ſeductrix ac peſtis animæ. Nemo, ait Auguſtinus, peruerſè ſit ſecurus, iſta enim Duo occidunt animam: aut deſperatio, aut peruerſa ſpes.

DE

DE SECVNDO.

Præclarè dictum est ab Augustino de pœnitentia: Quicquid feceris, quantumcunque peccaueris, adhuc in vita es: vnde te omnino, si sanare nollet, Deꝰ auferret. qui enim clamãdo tibi persuasit, ne recederes, parcendo clamat, vt redeas. Hactenus Augustinus. Quapropter omnino statuendũ est, quòd quàm diu homo viuit, quantumuis magnus peccator, si confugerit ad misericordiam in vera pœnitentia, verè recipiatur in gratiam. Gratia enim superat peccatum, vtut magnum, multum & horrendum sit: nec DEVS delectatur morte peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Filius Dei dicit Luc. 5. 32. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Item Mat. 11. 28. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, ego refocillabo vos. Cum his congruit dictum Domini. Ezech. 18. 27. In quacunque die conuersus fuerit homo à via

sua

ſua peſsima, omnium iniquitatum eius obliuiſcar. Et Eſa. 43.25. Ego ſum, ego ſum, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. Dominus & magiſter noſter Ieſus Chriſtus, docens nos orare, remedia efficacisſima aduerſus deſperationem nobis commendat. Primùm enim cùm iubet nos compellare Deum patrem noſtrum, vult vt agnoſcamus paternum ipſius animum erga nos, vt qui pater eſt, nos autem filij eius. Iam autem cùm nullus filius verè & ſeriò reſipiſcens, de voluntate patris ſui erga ſe dubitare poteſt, neq; nos dubitare debemus de tam boni patris clementia. Hic affectus Dei patris erga quemlibet peccatorem reſipiſcẽtem pingitur in parabola de filio Prodigo Luc. 15. & Dauid Pſal. 103.13. ait: Quemadmodum miſeretur pater filiorum, miſeretur Dominus timentibus ſe. Deinde Dominus iubet nos precantes dicere: Dimitte nobis peccata noſtra, quod ſane nõ faceret

nisi vellet peccata remittere. Vnde Augustinus: Cur docuisset ipse dominus orantes dicere: Dimitte nobis debita nostra? nisi ipse misericors perseueraret, qui nos ab hac precatione non vult deficere. Præterea iubet nos petere liberationem à malo, vult igitur nos liberare, modò in seria pœnitentia ad illum confugerimus. Hæc breuiter dicta sint de communi remedio aduersus omne peccatum, quantumcunque aut qualecunque fuerit, siue malitiæ, siue infirmitatis, siue ignorantiæ. Iam autem quoniam in alijs atque alijs possunt esse aliæ atq; aliæ desperationis causæ, secutus peritos medicos, qui omnium primùm conantur causas morborum amouere, causas desperationis inquiram, atque ijs remedia ex verbo Dei opponam: quò homo desperabundus erigatur in spem veniæ, & vincat tristissimũ desperationis malum. Videntur autem mihi præcipuæ desperationis causæ hæ sex.

Prima.

Prima, Enormitas peccatorum.

Secunda, ignoratio voluntatis Dei.

Tertia, Opinio particularitatis.

Quarta, Opinio peccati in Spiritum ſanctum commiſsi.

Quinta, Moles calamitatum ſine intermiſsione.

Sexta, Inueterata & longiſsima peccandi conſuetudo.

Si has cauſas deſperationis ſuſtulerimus, facilimè ſanabitur deſperabundus.

De prima cauſa deſperationis.

Prima cauſa deſperationis, vt propoſuimus, eſt Enormitas peccatorum, quæ quis perpetrauit, quibusque ſe non Dei ſeruum, ſed peccati & Diaboli mancipium declarauit. Qui facit peccatum, (ait Dominus Iohan. 8. 34.) ſeruus eſt peccati. Seruus autem peccati, Diaboli mancipi-

cipium eſt, eiq́ue militat, qui turpitudine peccatorum delectatur in contumeliam Dei. Ex quo patet quàm abominabile malum ſit peccatum, & quàm graue, adeò vt omnes creaturæ, ne minimum quidem peccatum ſuis meritis poſsint expiare. Quid ergo hîc homini faciendum, ſibi conſcio tam horrendi mali? in apothecam, id eſt, in ſanctuarium Dei oportet eum ingredi, ibiq́ue antidota contra deſperationem, quæ ex enormitate & abominatione peccati oritur, quærere. Eſt autem apotheca ſeu ſanctuarium Dei, ipſa Eccleſia Dei, in qua ſonat verbum Dei, quod verbum ſex rerum oppoſitarum comparationes habet, quarum ſingulæ facilimè mederi deſperationis malo, quod ex enormitate ſcelerum naſcitur, poſsunt.

Com-

COMPARATIONES
autem hæ ſunt,

1. *Peccati & gratiæ.*
2. *Miſeriæ hominis, & miſericordiæ (Dei.*
3. *Debiti & ſolutionis.*
4. *Adam & Chriſti.*
5. *Inimicitiæ & reconciliationis.*
6. *Morbi & medicinæ, ſeu ægroti & medici.*

In his videndum eſt, quæ pars potentior & efficacior ſit, & quæ impotentior & minùs efficax.

Prima collatio eſt peccati & gratiæ. Sit ſanè enorme peccatum tuum, ſi homines reſpicis, quorum peccata, quàm tua leuiora, minora, & pauciora videntur pondere & menſura: attamen abſit, vt excedat gratiam Dei, quæ menſurã & pondus peccati totius mundi in infinitum excedit & ſuperat. Nequaquam ergo tuũ peccatum potentius eſt ad damnandum, quàm gratia Dei ad ſaluandũ. Noli hoc ſcelus committere, vt exiſtimes peccatũ totius mundi, nedum

Com-

tuum ſolius maius eſſe gratiâ: fidem adhibe ſpiritui ſancto in Paulo loquenti Rom: 5. 20. vbi inter cætera hanc auream ſententiam toto pectore amplectendam habet: Vbi abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia, hoc eſt, vehementer & ſupra omnem modum exuperat gratia ſupra peccatum. Loquitur autem Paulus non de peccato vnius hominis, ſed de peccato totius mundi, quod peccatum ſi ſuperat gratia, vt reuera teſte ſpiritu ſancto ſuperat peccata totius mundi, cur non tuum, quantumuis magnum & triſte peccatum ſuperaret? Gratia hoc loco eſt gratuitus fauor Dei & beneuolentia, qua omnia peccata hominis conuertentis ſe ad deum per fidem in Ieſum abſorbentur. Nam Deus pater omnes reſipiſcentes charos habet in dilecto. Nunquam proinde ita peccatum abundare poteſt, quin gratia, qua deus nobis remittit peccatum propter mortem filij, &

impu-

imputat iusticiam filij sui, sit multò abundantior, adeò vt à peccato superari nullo modo queat. Hæc collatio peccati & gratiæ, vt clypeus fortissimus opponatur desperationi. Proinde ergo, quando enormitas peccatorum tuorum te ad desperationem sollicitat noli arguere spiritum sanctum in Paulo loquentem: mendacij, sed potius statue illum esse doctorem veritatis, vt magister noster eum nominat, & certissimo certius persuadeto tibi, gratiam in infinitum esse potentiorem, quàm tuum peccatum: ad quam gratiam, si in vera pœnitentia confugeris, saluus eris, & beatus in omnem æternitatem.

Secunda collatio est miseriæ hominis, & misericordiæ Dei. Miseria hominis est iusta peccati pœna. Sublato igitur peccato ex gratia, soluitur pœna, quæ est humana miseria. Tametsi igitur ingens est, & grauissima miseria humana: tamen nullo

nullo pacto maior eſt miſericordia Dei. Nam cùm hæc miſericordia omnia Dei opera excedat, fieri non poteſt, vt à miſeria humana vincatur. Sic enim ſcriptum eſt pſalm: 145. ver. 9. Bonus eſt Dominus omnibus, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Cauſa huius immẽſæ miſericordiæ Dei προκαταρκτικὴ quidem, id eſt, exteriùs mouens, vt obiectũ, eſt miſeria humana. προηγουμένη verò, id eſt interiùs vrgens eſt bonitas & amor, quo Deus humanum genus, vt nobiliſsimam ſuam creaturam creatam & formatam, ad imaginem & ſimilitudinem ſuam complectitur. De hoc amore Dei erga genus humanum teſtimonium perhibet Dominus noſter Ioh. 3. 16 cùm ait: Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in eum, nõ pereat, ſed habeat vitam æternam. Miſeriam ergo humanam, cuius extremus gradus eſt æterna condemnatio, abſorbet miſericordia Dei ex intimo-

timo amore profecta propter mortē
filij, idque in omnibus, qui in vera
pœnitentia, ad Deum conuertuntur,
nā alios omnes, hoc eſt, incredulos,
ira Dei ſempiterna obruet: non ſo-
lùm propter peccatum contra legem
Dei commiſſum, ſed etiam, idque
multò magis, propter contemtum
remepium aduerſus peccatum: quod
remedium euangelium promiſcuè
omnibus offert. Porrò de miſeri-
cordia Dei, quæ multò potentior
eſt noſtrâ miſeriâ, teneantur hæc
dicta Dauidis pſalm: 32. 5. Miſericor-
diâ Domini plena eſt terra. Item. 130
7. Apud dominum eſt miſericordia,
& copioſa apud eum redemtio.
Item. 144. 9. Suauis dominus
vniuerſis, & miſerationes eius
ſuper omnia opera eius. Item. 8. Mi-
ſerator & miſericors Dominus,
tardus ad iram, & multùm miſeri-
cors. Item 103. 13. Quemadmo-
dum miſeretur pater filiorum,
miſertus eſt Dominus timentibus ſe.

Item. pſal 103. 7. Miſericordia domini ab æterno, vſque in æternum, ſuper timentes eum. Item pſalm: 103. 11. ſuper altitudinem cœli á terra corroborauit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe. Huc addam dulciſsimũ dictum domini, quod eſt Eſaiæ 49. 15. Nũquid obliuiſcetur mulier infantis ſui, ita vt miſereatur filij vteri ſui? etſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui. Dictum Auguſtini, conſolatione pleniſsimum: Cain dicit: maior eſt iniquitas mea, quàm propitiatio: mentiris Cain (ait Auguſtinus) Nam dei miſericordia maior eſt omnium peccatorum miſeria. Fulgentius præclarè dicit: DEVS noſter ſic eſt miſericors & bonus, ſicut infinitus & inuictus. Proinde bonitas inuicti non vincitur, & infiniti miſericordia non finitur. Item, iuſtus eſt Deus & miſericors, ſicut ergo poteſt per iuſticiam damnare auerſum, ſic poteſt per miſericordiam ſemper ſaluare conuerſum. Baſilius Ma-

Magnus magnitudini peccati opponit τὸ μέγεθος τοῦ ἐλέους Dei, & multitudini peccatorũ τὸ πλῆθος οἰκτειρμῶν Dei. Si ergo illam ponderare, & hos numerare poteris, deſpera. Ad hanc magnitudinẽ miſericordiæ, ad hanc multitudinem miſerationum homo cogitans de ſuæ miſeriæ pondere & numero confugiat, & dicat vero corde: Miſerere mei, ſecundùm magnitudinem miſericordiæ tuæ, & ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum, dele iniquitates meas: nam ſi iniquitates obſeruaueris Domine, quis ſuſtinebit? ſed apud te eſt propitiatio & copioſa redemtio. Hîc locum habet dictum Auguſtini: Non timeat acceſsurus ad Deum aliquas iniquitates ſuas, tantummodo accedat pleno corde, & deſinat facere, quæ antea faciebat, & non dicat: illa iniquitas mihi non dimittetur.

Tertia collatio, eſt debiti & ſolutionis, ſeu culpæ & ſatiſfactionis.

Peccata noſtra debita nominantur propter ſimilitudinem. Vt enim debita ciuiliter obligant ad ſolutionē, vel pœnam: ita peccata ſpiritualiter obligant ad ſatisfactionē, aut ad pœnam æternam. Nam ita peccata noſtra nos reatui obſtringunt apud Dei tribunal, & debitores conſtituūt, vt nulla ſpes ſit obtinendæ gratiæ, niſi per ſatisfactionem. Hæc ſatisfactio eſt mors Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſequentia teſtantur teſtimonia. Rom. 4. 25. Mortuus eſt, ſcilicet Dominus Ieſus Chriſtus, pro peccatis noſtris, & reſurrexit propter iuſtificationē noſtram. Ioh. 1. 29. Ecce agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. 1. Timoth. 2. 5. Vnus eſt Mediator Dei, & hominū, Homo Ieſus Chriſtus, qui dedit ſeipſum ἀντίλυτρον pro omnib9. Rom. 3. 27. Omnes peccauerūt, & deſtituūtur gloria Dei, iuſtificantur gratis ipſius gratia, per redemtionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem propoſuit DEVS propitiatorium, in

ſan-

ſanguine eius, in prima Iohannis primo, verſu nono. Sanguis Filij eius purgat nos ab omni peccato, prima Iohannis ſecundo, verſu ſecundo. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris tantùm, ſed totius mundi.

Habemus, quæ ſint debita noſtra, & quæ ſit ſatisfactio: nunc ea inter ſe conferamus, vt nobis certò conſtet, ſitne potentius peccatum ad damnandum, quàm ſatisfactio Chriſti ad ſaluandum. Quàm potens ſit peccatum triſtiſsima experientia totius mundi teſtatur. Lex enim peccati nemini parcit, non regibus, non ſapientibus, non diuitibus, non pauperibus, nulli ſexui, nulli ætati, nulli nationi parcit: omnes ſiquidem varijs calamitatibus ſubijcit, & tandẽ non ſolùm morte mulctat, verumetiam omnes, qui non per ſatisfactionem liberantur, obruit æternis pœnis. Huiuſmodi eſt debitum noſtrum, ſic mulctat

lex

lex peccati omnes, qui illud non ſol-
uunt. Attamen vtut ſæuum eſt: vtut
horrendum, vtut maximum, ta-
men finitum eſt, ſuperabile eſt, &
poteſt in nihilum redigi. λύτρον enim
filij Dei multò potentius eſt ſua bo-
nitate, quàm debitum malitia: mul-
tò eſt fortius ad ſaluandum, quàm
debitum ad perdendum: multò ef-
ficacius eſt ad ſalutem, quàm debi-
tum ad damnationem. Non dubito,
ait Bernhardus, quin multò poten-
tior & efficacior ſit mors Chriſti in
bonum, quàm peccata noſtra in ma-
lum. Qui ſic? quia ſatisfactio eſt in-
finita, immenſa: debitum finitum, &
menſurabile. Quomodo, inquies,
poterit vnius hominis mors eſſe ſa-
tisfactio pro tot peccatis totius mun
di? Nonne mors illa finita eſt? non-
ne temporaria? nonne iam præterijt?
fateor quidem, quòd mors ſit vnius
hominis, fateorque quòd finita ſit,
quòd præterierit, non enim amplius
moritur, teſte Paulo: attamen mors
illa

illa finita, eſt infinita ſatisfactio, eſt infiniti pretij & valoris, quoniã non eſt mors puri hominis, qualis Iohannis & Petri fuit, ſed eſt mors hominis, qui eſt Deus. Nam Deus & homo vnus Chriſtus mortuus eſt, ſed in ea natura, quæ mori poterat. Hinc eſt quòd mors Chriſti ſit infiniti pretij & valoris, ſufficiatque ad ſatisfactionem pro totius mundi peccatis. Congruebat enim iuſticiæ diuinæ, vt quemadmodum vnus homo peccauit; ac totam ſuam poſteritatem peccato, & reatu inuoluit: Sic vnus homo ſatisfaceret pro peccatis totius mundi iuxta ſcripturam. Verùm quia minimum peccatum potentius erat, quàm vt omnes creaturæ poſſent illud ſuperare, aut pro illo ſatisfacere, ideo oportuit illum, qui pro illo ſatisfaceret, eſſe verum Deum, & verum hominem: vt poſſet, quia Deus: deberet, quia homo, perſonam totius mundi ſuſtinens. Etſi ergo hic homo Ieſus Chriſtus ſemel mor-

mortuus eſt, tamen ipſa mors perpetuò valet, ad ſaluandos omnes, qui ad Deum in vera pœnitenria confugerint. Heb. 10. 14. Vna oblatione conſummauit in æternū ſanctificandos. Item, ver. 10. Sanctificati ſumus per oblationem corporis Ieſu Chriſti, ſemel peractam. Item, ver. 12. Hic autem vnam pro peccatis offerens hoſtiam in ſempiternum ſedet ad dexteram Dei. Item, Heb. 9. 28. Chriſtus ſemel oblatus eſt, ad multorum exhaurienda peccata. Hinc tandem concludit apoſtolus hanc exhortationem & conſolationem ver: 19. Habentes igitur fiduciam introëundi in ſancta, per ſanguinem Ieſu accedamus cum vero corde, in certitudine fidei, aſperſi cordibus à conſcientia mala, teneamus confeſſionem ſpei inflexibilem, fidelis eſt enim qui promiſit. Cùm itaque ſolutio debiti ſeu ſatisfactio pro culpa ſit multò maior & potentior ad ſaluandum, quàm debitum & culpa

ad perdendum, nemo deſperet ob magnitudinem & multitudinem ſuorum peccatorum, ſed confugiat in vera pœnitentia ad thronum gratiæ, per fidem in Ieſum Chriſtum. Memorabile dictum eſt Bernhardi in ſermone de annuntiatione virginis pag. 151. De remiſsione peccatorum (inquit) validiſsimum teneo argumentum dominicam paſsionem. Vox ſiquidem ſanguinis eius inualuit multò plus, quàm vox ſanguinis Abel clamans in cordibus electorum remiſsionem omnium peccatorum. Traditus eſt enim propter peccata noſtra, nec dubito quin potentior & efficacior ſit mors illius in bonum, quàm peccata noſtra in malum. Hactenus Bernhardus.

Quarta collatio eſt Adami & Chriſti. Hanc collationem Paulus 1. Corinth. 15. 21. inſtituit: Ita enim ait: Poſtquam per hominem mors, per hominem quoque reſurrectio mortuorũ. Sicut enim in Adã omnes

mori-

moriuntur, ſic & in Chriſto omnes viuificabuntur. Hic Paulus opponit inter ſe Adam & Chriſtum, tanquam contrarias cauſas, quarum ſunt contrarij effectus. Vt enim per Adam peccantem mors peruaſit in omnes homines: Sic per Chriſtum iuſtum vita venit in omnes, qui credunt in eum. Rom. 5. 19. Quemadmodum per inobedientiam vnius (Adam) multi conſtituti ſunt peccatores: ita obedientia vnius (Chriſti) multi conſtituentur iuſti. Rom. 5. 15. Nam ſi vnius delicto multi mortui ſunt, multò magis gratia Dei, & donum per gratiam, quæ eſt vnius hominis Ieſu Chriſti, in multos abundauit. Iam nemo Chriſtianus dubitat, quin Chriſtus Deus & Homo, ſit potentior ad viuificandum, quàm Adam ad mortificandum. Quapropter quicunque deſperat veniam, quantumuis ſit magnus peccator, Chriſtum contumelia afficit, eumque in ordinem redigit, & infra Adamum collocat,

quaſi

quaſi Chriſtus non eſſet potentior ad ſaluandum, quàm Adam ad perdendum.

Quinta collatio, inimicitiæ & reconciliationis, de qua Paulus ita ſcribit. Rom. 5. 10. Nā ſi cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo, per mortem Filij ipſius, multò igitur magis ſaluabimur per vitam ipſius. Hîc Paulus duplicem collationem inſtituit, primùm, inimicitiæ & reconciliationis, deinde efficaciæ mortis & vitæ Chriſti. Mors Chriſti eſt cauſa reconciliationis: vita, ſalutis. Hoc Pauli dictum Auguſtinus nominat arma, quibus expugnatur inimicus, & inuictiſsimum ſcutum, quo repellitur inimicus deſperationem ſalutis ſuggerens, multitudine tribulationum & tentationum.

Sexta collatio eſt morbi & medicinæ, item ægroti & medici. Dominus noſter ſe medicum nominat, & omnes malè habentes vocat, & of-

fert ijs ſuam operam, Matth. cap. vn-
decimo, verſu vigeſimo octauo. Ve-
nite omnes, inquit, qui laboratis &
onerati eſtis, ego refocillabo vos.
Hoc intellexit Dauid, cùm in pſalm.
centeſimo tertio, verſu primo. cane-
ret: Benedic anima mea Domino,
& omnia, quæ intra me ſunt, nomini
ſancto eius. Benedic anima mea
Domino, qui propitiatur omnibus
iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes
infirmitates tuas, qui redemit de
interitu vitam tuam, qui coronat
te miſericordia & miſerationibus.
Chriſtus ergo noſter medicus cùm
ſit Dei ſapientia, poteſt curare quos-
vis morbos. Hinc Fulgentius conclu-
dit: Si peritus eſt medicus, omnes
poteſt infirmitates ſanare, ſi miſeri-
cors eſt Deus noſter, etiam poteſt
peccatum dimittere. Non eſt per-
fecta bonitas, à qua non omnis mali-
tia vincitur: Non eſt perfecta medici-
na, cui morbus aliquis incurabilis inue
nitur. Scriptũ enim tenetur in ſacris
literis

literis Sap.7.30. Sapientiā autem non vincit malitia. Quid ergo putemus nobis remitti non poſse, cùm propitius ſit Dominus omnibus iniquitatibus noſtris? aut quid in nobis æſtimamus ſanari non poſse, cùm Deus ſanat omnes languores noſtros? Nemo igitur de medico deſperans in infirmitate remaneat. Nemo miſericordiam Dei extenuans, in iniquitatibus contabeſcat. Apoſtolus clamat Rom. cap. quinto, verſu ſexto. Chriſtus pro impijs mortuus eſt. Ipſe Medicus dicit Matth. cap. nono, verſu decimo tertio. Veni in hunc mundum peccatores ſaluos facere. Matth. cap. decimo octauo, verſu vndecimo. Veni ſaluare, quod perierat. Qualecunque ſit ergo, & quantumcunque peccatum, non poteſt incurabile manere, modò CHRiſtus medicam manum adhibeat. Hîc ergo ab ægroto quærendus & orandus eſt, iuxta dictum Eſai. quinquageſimo quinto, verſu ſexto. Quærite Dominum, dum

inueniri poteſt, inuocate eum dum propè eſt. Derelinquat ergo impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationem ſuam, & conuertatur ad Dominum, quia multus eſt ad ignoſcendum. Relinquat ergo impius viam ſuam, qua peccat: relinquat iniquus cogitationem ſuam, qua de remiſsione peccatorum deſperat, & ſecundùm Prophetæ dictum conuertatur ad Dominum, quia multus eſt ad ignoſcendum. In hoc multo nihil deeſt, in quo eſt omnipotens miſericordia, & omnipotentia miſericors. Imitetur ergo peccator exemplum Dauidis Pſalm. 6. 3. in hunc modum precantis : Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum: ſana me Domine, quoniam conturbata ſunt omnia oſſa mea, quaſi dicat: Ego infirmus ſum, tu Medicus: ſana me ergo ad te confugientem ex mandato tuo. Et alibi ait Pſalm. 51. 1. Miſerere mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam, & ſecundùm multitudi-

tudinem miſerationum tuarum, dele præuaricationes meas, hoc eſt, peto Domine Deus magnam miſericordiam tuam, quia ſentio magnam miſeriam meam. Peto magnam medicinā tuam contra plagam magnam meam, peto multitudinē miſerationum tuarum, contra multitudinem iniquitatum mearum. Tu etiam ſolus ſanas contritos corde, & alligas contritiones eorum, cùm ſis bonus vniuerſis, & miſerationes tuæ excedant omnia opera tua. Pſalm. 145. 9. Huc addam memorabile dictum Auguſtini ex Pſal. 102. Omnipotenti medico nullus languor inſanabilis occurrit: tantùm enim doctori te ſine, manus eius ne repellas: nouit quid agat: non tantùm delecteris, cùm fouet, ſed toleres, cùm ſecat.

Hæ ſex collationes ſemper animis noſtris ſint infixæ, has cogitemus, quoties precamur: Dimitte nobis debita noſtra, & ſtatuamus vero corde

misericordiam Dei potentiorem & efficaciorem esse, nostra miseria: statuamus gratiam supra omnem modum exuperare peccatum totius mundi: statuamus pretium solutum pro debitis nostris, esse multò mai° & potentius debito, & satisfactioné culpa: statuamus Christum, secundum Adamum, potentiorem esse ad viuificandum, iustificandum & saluandum, quàm Adamum primum ad occidendum, condemnandum & perdendum. Denique statuamus, reconciliationem nostri cum Deo superare inimicitias quæ fuerunt, & medicinam morbo hominis esse potentiorem. Hinc proinde discamus, quàm suauis sit Dominus, & quàm beatus sit, qui sperat in eo.

De secunda causa desperationis.

Secunda causa desperationis, vt proposuimus, est ignoratio voluntatis Dei, quam sola scriptura nobis patefacere potest: quare testimonia scripturæ de hac consulamus, quæ desperationi facilè, modò fidem illis adhibeas, mederi possunt. Proponamus ergo aliquot illustria testimonia scripturæ, de voluntate Dei erga nos homines. 1. Tim: 2. 4. clarè scribitur: Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, vnus est enim Deus, vnus est mediator Dei & hominum, Homo Iesus Christus, qui dedit seipsum in pretium redemtionis pro omnibus. Hîc tres ordines facit Paulus, in supremo Deum collocat: in medio Christum redemptorem cum pretio redemptionis: in infimo, non partem humani generis, sed totum humanum genus, seu omnes homines collocat. Quicunque ergo se hominem agnoscit, sciat se in eorum numero esse

pro quibus mediator intercedit, & dat pretium redemtionis. Quomodo autem hoc pretium redemtionis singulis applicandum ſit, docet Apoſtolus, cùm ait: Deus vult omnes homines in agnitionem veritatis venire. Eſt autem agnitio veritatis notitia & fiducia miſericordiæ DEI propter pretium redemtionis, quod Chriſtus mediator Dei & hominum pro omnibus hominibus ſemel ſoluerat in ara crucis. Quicunque ergo venit in agnitionem veritatis, & firma fiducia recumbit in vnicum noſtrum mediatorem Ieſum Chriſtum, abſoluitur ab omnibus peccatis ſuis, ornatur iuſticia Chriſti, accipit arrhabonem hæreditatis, ſpiritum ſanctum. Quare non eſt, quòd quiſquam deſperet veniam, cùm conſtet, Deum omnes velle ſaluos fieri per hunc Ieſum Dominum noſtrum, qui eius membra efficiuntur per fidem. Cum hoc Pauli dicto congruunt plurima ſcripturæ teſtimonia, ex quibus

bus pauca quædam confirmandæ fidei nostræ causâ huc apponam. Ezech. 33. 11. Nolo, ait Dominus Deus, mortē peccatoris, sed vt conuertatur à via sua & viuat. Iohan. 6. 40. Hæc est voluntas patris mei, vt omnis, qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam. 2. Pet. 3. 9. Deus longanimis erga omnes, non volens vllos perire, sed omnes ad pœnitentiam recipere. Hanc Dei voluntatem, qua Deus verè vult omnes homines saluos fieri, confirmat etiam mandatum Dei, Matth. 17. 5. iubentis, vt omnes audiant filium. Item, Mandatum Christi, Marc. 16. 15. amandantis Apostolos suos: Ite, inquit, in mundum vniuersum, & prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: Qui verò non crediderit, condemnabitur. Hæc testimonia, & similia de voluntate Dei, volentis omnes, qui crediderint, saluos fieri, non sinamus nobis eripi vllos fieri, non sinamus nobis eripi vl-

la sophistica. Si enim hæc est vera, sicuti est verissima, Deus vult omnes homines saluos fieri, profectò falsa erit hæc, Deus non vult omnes homines saluos fieri. Non sunt enim in Deo contradictoriæ voluntates. Quare cùm promissio gratiæ edita per filium sit vniuersalis, vt iam demonstratum est: nemo cogitet, aliam esse arcanam voluntatem patris, quæ pugnat cum voluntate ipsius patefacta voce filij eius Iesu Christi. Is enim est verax nuncius, & testis voluntatis Dei patris. Hinc ergo consolationem petamus aduersus desperationem, quam teneamus tanquam ancoram inter fluctus, & procellas tentationum: quod si fecerimus, nunquam euertemur, nunquam dimouebimur loco, nunquam cedemus contrarijs ventis. O fœlices nos, si hanc doctrinam de voluntate Dei intimis sensibus & pectoribus infigamus, vera fiducia in Deum recumbentes.

De

De Tertia cauſa Deſperationis.

Tertia cauſa deſperationis eſt multis cogitatio paucitatis electorum. Nam cùm audiunt Mat: 20. 16. & 22. 14. ſcriptum eſſe. Multi ſunt vocati, pauci verò electi, ſtatim trepidant & dubitare incipiunt, an ſint in illa paucitate electorum. In hunc ſcopulum multi impegerunt adeò, vt planè de venia deſperarent, putantes Deum exaraſſe, neſcio quas fatales tabulas ante mundum conditum. Sed hi in magno errore verſantur. Dictum Domini: Multi ſunt vocati, pauci vero electi, nequaquam vniuerſali gratiæ, & dicto Pauli 1. Tim. 2. 4. Deus vult omnes homines ſaluos fieri, & alijs ſimilibus teſtimonijs de vniuerſali gratia aduerſatur. Sed ſententia dicti Chriſti ex circumſtantijs locorum, vbi ponitur, petenda eſt. Matth. vigeſimo, verſu 6. Confertur regnum cœlorum

cœlorum, hoc eſt, eccleſia patrifa-
milias, qui conduxit mercenarios in
vineam ſuam: conduxit autem om-
nes, quos inuenit otioſos. Mat. 22. 14.
confertur regnum cœlorum, hoc eſt:
Eccleſia regi, qui fecit nuptias filio
ſuo. Vtrobique prædicatur gratia
vniuerſalis, & bonitas Dei erga vni-
uerſos, & ſimul accuſatur magnitudo
ingratitudinis maximæ partis huma-
ni generis. Prædicatio gratiæ vniuer-
ſalis eſt: Multi ſunt vocati. Accuſa-
tio ingratitudinis & querela Chriſti,
de paucitate bonorum eſt, Pauci ve-
rò electi, id eſt, credentes & ſinceri
Dei cultores. Congruit hæc quere-
la, cum ea quæ eſt Mat: 23. 3. Quo-
ties volui te congregare, vt gallina
congregat pullos ſuos? & noluiſti. Si
noluit, non neceſsitate, ſed crimine
prauæ voluntatis perijt. Sunt qui
putant, hanc doctrinam de vniuerſa-
li gratia pugnare cum doctrina præ-
deſtinationis: & clamitant, eos euer-
tere doctrinam prædeſtinationis,
qui

qui docent vniuerſalem gratiam, ſed falluntur: vtramque doctrinam docemus, nam & vniuerſalem gratiam prædicamus, & prædeſtinationem electorum factam eſſe, antequam iacerentur fundamenta mundi, agnoſcimus, vt Paulus docet ad Epheſeos primo. Quid dico, agnoſcimus? immo ſtatuimus, prædeſtinationem eſſe ſolidiſsimum fundamentum ſalutis noſtræ, ad quam ſemper, & præſertim in agone mortis, tanquam ad ſacram ancoram confugimus. Sed non hæremus cum Zenonis familia, in vocula prædeſtinationis ſeu electionis, ſed modum prædeſtinationis & electionis ex Paulo prædicamus. Hic enim Eph: 1.4. modum diſertis verbis tradit: Elegit nos, ait, in Chriſto ante conſtitutionem mundi, Item Eph: 1.5. Prædeſtinauit nos in adoptionem per Chriſtum Ieſum. Item Eph: 6. Charos nos fecit in dilecto, in quo habe-

habemus redemptionem per Sanguinem eius. Hîc Paulus clarissimè prædestinationem definit, pronuncians Deum nos prædestinasse saluti per Christum & in Christo. Per Christum quidem, vt mediatorem & λυτρωτήν: in Christo verò, vt in capite, & cum capite, cuius membra efficimur per fidem. Nam cùm fide inserimur Christo, eius membra efficimur, atque ideo prædestinati & electi, quia membra Christi sumus.

Ex his concludo non Stoicam, sed Christianam definitionem prædestinationis, hanc videlicet: Prædestinatio est ordinatio DEI, qua ipse ante constitutionem mundi, secundùm beneplacitum & consilium voluntatis suæ per CHRISTVM, & in Christo destinauit vitæ æternæ omnes in Christum redemptorem credituros, vt sint sancti, & immaculati coram ipso, vtque laudem glo-

riæ, gratiæ ipſius in omni æternitate prædicent.

Hinc facile eſt videre, doctrinam prædeſtinationis non aduerſari voluntati DEI, volentis omnes ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: nec tollere vniuerſalem gratiam, quam prædicat Euangelium, ſed potiùs eam confirmare. Superiora igitur dicta, quæ adduximus de voluntate DEI, volentis omnes homines ſaluos fieri, illuſtrantur prædeſtinationis doctrina, & prorſus cum ea congruunt, vt alibi copioſè à nobis dictum, & declaratum eſt.

Cœterùm Stoicæ quorundam prædeſtinationi multi pij & docti miniſtri Euangelij opponunt, quatuor hos clypeos, videlicet, mandatum DEI vniuerſale, promiſsionem vniuerſalem, λύτρον vniuerſale, & ſigillum vniuerſale, videlicet ba-

baptiſmum. Vt enim Deus mandat prædicari Euangelium omnib⁹ gentibus, & promittit omnibus credentibus Euangelio propter victimam filij, quæ facta eſt pro toto mundo, ſalutem: ita etiam iubet hoc beneficium omnibus obſignari per baptiſmum. Hæc ſimul continentur in hoc Domini dicto. Marc. 16. 15. Ite in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui autem non crediderit, condemnabitur.

De Quarta cauſa deſperationis.

Quarta cauſa deſperationis eſt opinio peccati in ſpiritum ſanctum commiſsi, quod eſt, teſte magiſtro noſtro Chriſto, irremiſsibile, & dicitur peccatum blaſphemiæ, & peccatum ad mortem. Multi fuerunt & ſunt,

ſunt, qui cùm non rectè intelligunt, quæ ſit huius peccati ratio, putant ſe hoc peccato involui, ex quo fit, vt de venia miſerrimè deſperent, ſicuti noſtra ætate accidit cuidam Italo Franciſco Spiræ, qui vocatus Venetias ad Cardinalem, præ metu abiurauit Euangelium, quod antea profeſſus fuerat. Hic miſer non rectè definiuit peccatum in ſpiritum ſanctum, quod in Petro apparet, qui etiam præ metu ipſum Chriſtum abiurauerat. Verùm ne quis hîc impingat, diligenter ex verbo Dei definitio peccati in ſpiritum ſanctum eruenda eſt, qualis hæc eſt: Peccatum in ſpiritum ſanctum eſt voluntaria rebellio aduerſus Chriſtum rectè agnitum, defectio ab Euangelio in corde hominis per ſpiritum ſanctum illuminantem obſignato, perſecutio Eccleſiæ, ſpreta & abiecta finaliter Chriſti hoſtia, quæ ſola peccati expiatrix eſt. Hæc definitio collecta eſt, ex multorum

locorum ſcripturæ collatione, vt alibi notauimus. Dicitur autem hoc peccatum irremiſſibile, non quòd ſit potentius aut maius, quàm gratia: Nam immota ſtat hæc Pauli regula: Gratia ſuperat peccatum: ſed quia non eſt alia, quàm ſola Chriſti victima pro peccato, quam qui finaliter ſpernit, abſque dubio in æternum peribit. Nemo proinde exiſtimet, ſe peccare in ſpiritum ſanctum, niſi qui voluntariè & finaliter renunciat Chriſto, ac eius hoſtiam extremè contemnit, & abijcit, ſine qua ſalus nulla ſperanda eſt. A quo peccato liberet nos Dominus noſter Ieſus Chriſtus.

De Quinta cauſa Deſperationis.

Inter cauſas deſperationis quinto loco poſuimus molem afflictionum ſine intermiſsione. Hæc enim ſi non curatur efficaci remedio, hominem in deſperationem veluti per gradus deijcit. Primùm enim promiſsiones

nes gratiæ paulatim obliterantur in mente, extincta fide. Deinde ingens dolor & cruciatus in corde naſcitur, vaſtata conſcientia, hinc ſequitur fremitus cordis aduerſus Deum: vnde homo tandem in deſperationem ruit, quam ſequitur æternus animæ & corporis cruciatus in tenebris exterioribus.

Quid ergo remedij habes contra hanc molem calamitatum huius vitæ, ne hominem in deſperationem adigat? Triplex remedium huic malo opponatur, videlicet.

1. *Conſilium Dei*
2. *Exempla ſanctorum*
3. *Collatio momentanea crucis & æternæ gloriæ. Item præſentis afflictionis, & æternæ pœnæ.*

Conſilium Dei, quo alios minus, alios magis, etſi pares, ſi peccata eorum ſpectes, affligit in hac vita, non

tã ſcrutandũ, quī adorandũ eſt: habet enim cauſas iuſti ſui conſilij. In hoc Dei conſilio, ſpectanda ſunt duo Iudicium, & miſericordia. Iudicium quidẽ, quo iuſtè punit hominẽ propter peccatum, cum naturæ, tũ perſonæ: quod quidem in eum finem facit ex paterno amore, vt viam ſibi ſternat ad miſericordiam. Miſericordia verò, vt punitus reſipiſcat & ſaluetur. Eſt enim natura Dei, quòd mortificet, vt viuificet: deducat ad inferos, vt in cœlum exaltet. Hæc ergo duo, iudicium & miſericordia, excitabunt in afflicto confeſſionem, inuocationem, gratiarum actionem, & Spem. Confeſsionem, vt dicat cum Dauide Pſalm: 51 6. Peccaui Domine, & malum coram te feci. Item pſal· 119. 137. Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum. Inuocationem, vt dicat cum publicano Luc. 18 13. Deus propitius eſto mihi peccatori. Item Pſal. 25. 11. Propter nomen tuum propitiare pec-

peccato meo, multum eſt enim. Item pſal: 51. 1. Secundùm multitudinem miſerationum tuarum dele præuaricationes meas. Gratiarum actionem: Vt dicat cum Iob 1. 21. Dominus dedit, Dominus accepit, ſit nomen Domini benedictum. Spem denique, vt vero corde ſentiat, & dicat cum eodem Iob. 13. 15. etiamſi me occideris, in te ſperabo hoc eſt, etiamſi me extremis calamitatibus ſubieceris, non deſinam in te ſperare. Hæc enim mea ſpes in æternum non confundetur.

Exempla ſanctorum, qui propter diuturnas afflictiones non defecerunt à fide, ſed magis in ſpem bonam erecti ſunt, ſcientes iudicium à domo Dei incipere, ſunt obuia: ſed omiſsis alijs, exemplum Lazari, quod Eccleſiæ toti notum eſt, proponam, præſertim, quia illud nobis à Chriſto commendatum eſt Luc. 16. 20. in hunc finem, ne à Deo deficiamus propter calamitates, quæ incidere

 poſsunt

poſſunt in hac vita. Hic Lazarus fuit pauper, vlceroſus, & contemtus vſque ad finem vitæ in hoc mundo. Quid hic fecit Lazarus? non deſperauit, non putabat ſe propterea à Deo reiectum, quia ſpernebatur ab hominibus: non putabat ſe ideo abominabilem coram Deo, quia hominibus abominabilis erat, propter morbi ſui fœditatem: non putabat ſe ideo reiectum iri à Deo, quia pauper & mendicus erat. Quid ergo fecit? hoc euentus indicat, mortuus deferebatur ab angelis in ſinum Abrahæ. Ergo dum vixit, quãtumuis pauper, vlceroſus, & contemtus, Abrahæ veſtigijs inſtitit, vt filius patris: credidit igitur Deo, vt Abraham, obediuit Deo vt Abraham, ſpem habuit vt Abraham, alioqui in locum beatitudinis cum Abraham nequaquam fuiſſet receptus. Sed dices fortè: hoc ſingulare exemplum non poteſt communem regulam præſcribere. Reſpondeo:

deo: poteſt vtique, Deus enim iuſtus eſt & æqualis, æqualiter ſe habentibus, apud quẽ nõ eſt perſonarũ reſpectus, quòd ad iudiciũ & miſericordiam attinet: iudicio omnes cõtumaces, & perſeuerantes in peccatis vſque ad mortem condemnat: miſericordia omnes, qui cõuertuntur ad Deũ per fidẽ in Ieſum Chriſtum, recipit. Valet ergo cõſequentia ab vno ad omnes propter cõſtantiam Dei in ſuis comminationibus & promiſsionibus. Vt Paulus Rom. 4. 23. ab vno exemplo Abrahæ colligit, omnes, qui credũt iuſtificari fide abſque operibus: Ita nos ab vno exemplo Lazari rectè cõcludimus, omnes afflictos in hoc mundo, modò retineant fidem Abrahæ, recipi à morte in ſinũ Abrahæ, hoc eſt, in beatã requiẽ, promiſſã omnibus inuocantibus nomẽ Domini, iuxta illud Ioël: 2. 32. Rom: 10. 13. Omnis qui inuocauerit nomẽ Domini, ſaluus erit. Quantumuis ergo affligimur

in hoc mundo, ſtatuamus Deum non aliter erga nos affectum eſſe quàm fuit erga Lazarum: & firma fide promiſsionem hanc teneamus, Pſal. 50. 15. Inuoca me in die tribulationis, eripiam te, & glorificabis me.

Collatio miſeriæ præſentis vitæ, & gloriæ futuræ vitæ. Illa finem habet, hæc æterna eſt: illa momentanea eſt, hæc perpetua, quæ promiſſa eſt ijs, qui in fide perſeuerant, &in inuocatione Dei ab hac vita diſcedũt. Sed per amarum eſt, inquies, toto vitæ tẽpore cruciari? Veriſsimũ quidem hoc eſt, ſed iſta amaritudo, ſi ei artẽ diuinitus monſtratam adhibeas, vertetur in dulcedinem, & tametſi in ſe manet amara, tibi tamen ſuauiſsima videbitur. Vt enim aquæ, quæ erant amariſsimæ in Marath, iniecto ligno à Moſe ex mandato Domini, factæ ſunt dulciſsimæ Exod: 15. 25. Sic nihil non fit credentibus

tibus non ſuauiſsimum, ſi lignum illud crucis & ſupplicij Chriſti addatur ceu condimentum. Hoc fit, quando in noſtris calamitatibus viua fiducia recumbimus in Chriſtum, qui pro nobis in ligno pependit, vt omnia nobis amara fiant dulcia, fiducia Chriſti, & ſpe beatæ & æternæ gloriæ, quæ in immenſum excedit huius vitæ calamitates & miſerias, quantumuis longiſsimas. Vt enim mare ſuperat ſua quantitate guttulam aquæ: ita gloria, quam ſperamus, ſuperat, immo ſupra modum excedit omnes huius mundi calamitates, & miſerias totius humani generis. Quicunque ergo conflictatur cum perpetuis afflictionibus in hac vita, cogitet etiam de immenſa gloria, quæ propoſita eſt ijs, qui in inuocatione Dei ex hoc mundo diſcedunt. Hanc collationem præſentis miſeriæ & futuræ gloriæ commendant nobis Chriſtus, Paulus, & Petrus. Chriſtus Matth. 10. 28. No-

lite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſsunt occidere,ſed timete potius eum,qui poteſt & animam & corpus perdere in gehenna. Perdere hîc non eſt in nihilũ redigere, ſed æternis cruciatibus affligere. Vult ergo Dominus, vt cũ affligimur in hac vita, duplicẽ collationem inſtituamus, vnam afflictionis præſentis vitæ, & pœnarum æternarum: Alteram afflictionis præſentis vitæ, & futuræ gloriæ in vita beata. Quando ergo affligeris in hoc mundo, cogita quã ſit hæc breuis afflictio,quæ ne momenti quidem rationem habet ad pœnas æternas, quæ manent omnes,qui non conuertuntur ad Deum ante mortem. Hinc in afflictione excitaberis ad pœnitentiam, vt effugere horribiles illas pœnas & æternas queas.Rurſus quando affligeris, cogita quàm leuis pœna ſit hæc,ſi conferatur cũ gloria ſempiternæ

ternæ vitæ credentibus in Christū promiſſa. Hîc rurſus & ad pœnitentiam, & ad patientiam excitaberis. Ad pœnitentiam quidē, vt fias particeps beatæ immortalitatis. Ad patientiam verò, vt propter ſpem promiſſæ ſalutis æternum duraturæ, forti animo ſuſtineas afflictiones huius vitæ, ac eas pro nihilo habeas. Paulus. 2. Cor.: 4. 17 Leuitas afflictionis noſtræ ſupra modum momentanea, æternum ſupra modum pondus gloriæ operatur in nobis, dum non ſpectamus ea quæ videntur, ſed quæ non videntur. Rom. 8. 18. Non ſunt afflictiones huius vitæ condignæ ad futuram gloriam. Petrus. 1. Pet. 5. 10. Deus omnis gratiæ, qui vocauit nos ad æternam ſuam gloriam, in Chriſto Ieſu, paululum afflictos ipſe vos perfectos reddat. Breuiter, cū habeamus duplex mandatū Dei, vnū obedientiæ, alterum

inuocationis, quoties cruce, quantumuis graui, premimur, ſimus Deo obedientes ſub cruce, in vera patientia, ac ipſum inuocemus, qui dixit Pſal. 50. 15. Inuoca me in die tribulationis, eripiam te, & glorificabis me.

De ſexta cauſa Deſperationis.

Sexta cauſa deſperationis eſt diuturna & longiſsima peccandi conſuetudo, qua homo ſe totum diabolo ſubijcit contemto Deo & eius verbo. Nam qui impuritati vitæ diutius indulgent, eorum conſcientia, quaſi cauterio inuritur 1. Timoth: 4. 2. vt iam non ſentiant malum. Qui ergo tales ſunt, difficulter in viam reuocari poſſunt. Impius, ait Salomon Pro: 18. 3. cùm in profundum peccatorum venerit, contemnit, id eſt, ſecurus fit, & conte-

contemnit iudicium Dei, nec de pœnitentia agenda cogitat. Nihil ergo periculosius est tali peccandi consuetudine, qua multi, proh dolor, in æternum exitium præcipitantur. Quid hic dicemus? Si gratia superat peccatum, & Deus non vult mortem peccatoris, neque hîc omnino desperandum est. Nam certum est, quòd bonitas Dei inuitet omnes ad pœnitentiam, donec in hac vita fuerint. Rom. 2. 4. Etsi igitur periculosissima est longissima peccandi consuetudo, vt diximus, qua texitur longa & tristissima peccatorum catena: tamen misericordia Dei pœnitenti exposita est. Sed hîc opus perito medico. Vt enim in vitijs corporis medendis fit: Ita etiam in peccatis hominum curandis fieri necesse est. Vitia corporis alia facilè curantur applicatione malagmatis: alia opus habent sectione: ijs quæ sectione non curantur, ignis adhibetur, vt exuratur vitium

corpo-

corporis. Sic alia peccata ſalutaribus admonitionib us emendantur: alia obiurgationibus & minis curantur: alia non niſi cruce & afflictionibus ſanantur. Cuius generis eſt longa peccandi conſuetudo, & inueterata, de qua nunc nobis ſermo eſt. Latro qui audiuit à Domino, cras eris mecum in paradiſo, nunquam reſipuiſſet, niſi cruce fuiſſet eruditus, nam venerat in profundum peccatorum. Huius Latronis exemplum, ideo proponitur nobis in paſsione Domini, vt ſciamus nullum peccatum tantum eſſe, neque tam diuturnum, quin poſsit ſanari aſperſione ſanguinis Chriſti, quod fit, quando homo conuertitur ad Deum per fidem in Ieſum Chriſtum. Huius ſanationis imago proponitur nobis in Lazaro quadriduum mortuo. Vt enim Dominus non ſolùm potuit ſanare ſocrum Petri febricitantem, cœcos, claudos

dos, leprosos, Item filiam Iairi in
lecto iacentem mortuam excita-
re, item, filium viduæ iam exporta-
tum extra vrbem vt sepeliretur, ve-
rùm etiam Lazarum quadriduum
iam fœtentem in sepulchro excita-
uit. Ioh. 11. 44. his imaginibus
significatur, quòd medicus anima-
rum nostrarum Iesus Christus pos-
sit & recentia vulnera animæ, & in-
ueterata fœtentiaque sanare. Hic
noster medicus sanauit Manassem,
Magdalenam, Latronem, & innu-
meros alios, quantumuis in pecca-
tis suis, veluti sepulti fœtuerunt. Ne-
mo ergo desperet veniã, etiãsi diutis-
simè in peccati lutũ & fœtorẽ demer-
sus fuerat. Si vritur igne crucis, & in-
de excitatur conscientia, quæ iã diu,
tanquã mandrago a sopita iacuit,
agat gratias Deo, qui dignatus est
sibi manum medicam adhibere,
& reuertatur à via sua pessima,
per fidem in Iesum Christum.
Quod

Quod ſi fecerit, ſanabitur à ſuo morbo, tametſi fuerit longiſsimus & periculoſiſsimus. Semper, ait Fulgentius, delectatur Deus conuerſione noſtra, nec tempus huiusmodi, quam diu in hac vita eſt, poſuit, quo propitiari conuerſo non poſsit, immo tempus omne præſentis vitæ conuerſioni noſtræ cognoſcitur deputaſſe. Idem: Nulla prolixitas temporis, vel æquitati diuinæ, vel pietati præiudicat. Pœnitentia nunquam eſt apud Deum ſera: in cuius conſpectu ſemper pro præſentibus habentur, tam præterita, quàm futura. Si diuturnitas peccatorum Dei vinceret miſericordiam, non in ætate mundi nouiſsima veniret, vt peccatum mundi pereuntis auferret. Verùm hîc quilibet omnium primùm cogitet, quàm multa mala concurrant in vno peccato. Primùm in ſe eſt turpe & abominabile, quo dignitas humanæ naturæ defœdatur, tanquam cœno immundiſ-

ſimo & fœditiſsimo. Secundò, placet mirum in modum impuris ſpiritibus: id eſt, diabolis, nec quicquã diabolis iucũdi⁹, q̃ vt homines formati ad imaginẽ Dei, ſui ſimiles per peccatũ, euadant. Dominãtur enim diaboli per peccata hominum, ijsq́ue paſcuntur, vt ait Auguſtinus. Tertiò, Deo ſancto & caſto peccatum ſummè diſplicet, nam eſt violatio legis diuinæ: defectio à Deo: deformatio & inductio imaginis Dei, ad quam factus eſt homo: prouocatio iræ Dei in peccatorem: Quartò, peccatum nocet committenti, nam eum obſtringit ad æternas pœnas, niſi fiat remiſsio. Quintò alijs imitatione nocet, nam qui te peccantem imitantur, non ſolùm ipſi rei fiunt æternarum pœnarum, verumetiam tuus reatus fit maior coram Deo, adeò vt Chriſtus dicat de tali homine: melius eſſe mola aſinaria alligata capiti eius demerſum eſſe in mare.

Deinde cogita, quàm grata ſit Deo & angelis eius matura reſipiſcentia. Gaudium, inquit Dominus, angelis in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Præterea cogita, quantum periculum ſit in peccatis conſeneſcere. Sera pœnitentia, vt ait Auguſtinus, rarò vera. Multi tolluntur è medio ſubitò præter omnem expectationem, multi traduntur in reprobam mentem. Pauci admodum, qui conſenuerunt in peccatis, in viam reuocantur, ſed obruuntur tenebris mentis & cordis, vt de pœnitentia agenda nunquam cogitent. Ambulabant, ait Sophonias cap: 1. 17 vt cœci, quia Deo peccauerunt. Theſauriſant ſibi iram in diem iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei. Iuxta duritiem tuam (ait Paulus Rom 2. 5.) & cor pœnitere neſcium, colligis tibijpſi iram in diem iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei.

Cogi-

Cogita voluntatem tuam non poſſe mutari à malo ad bonum ſine gratia Dei, ſed magis magiſque in malo indurari. Vt enim ſole ſubtrahente ſuos radios, ſponte ſequuntur tenebræ, quæ magis magiſque creſcunt: Ita Deo ſubtrahente ſuam gratiam, ſponte ſuccedit peccatum, creſcitque magis magisque, donec hominem prorſus oppreſſerit æternis tenebris. Nihil proinde tutius eſt, quàm citiſsimè conuerti ad Dominum, & ambulare coram Deo noſtro ſolicitè, inuocare Deum, gratias agere Deo: audire, legere, & meditari verbum Dei, exercere opera charitatis, facere opera vocationis in timore Dei: cogitemus ideo diem mortis eſſe incertum, non vt differamus, ſed vt maturemus pœnitentiam. Iuuenibus enim mors eſt in inſidijs, ſenibus in ianuis. Memorabile eſt Auguſtini dictum, Ne, inquit, deſperando augeamus

peccata, propoſitus eſt pœnitentiæ portus: rurſus ne ſperando augeamus, datus eſt dies mortis incertus. Cogitemus igitur de extremo actu vitæ, vt ille ſit lætus, cogitemus de futuro iudicio, imitantes diuũ Hieronymum, qui hac cogitatione ſe in timore Dei continebat. Siue, inquit, comedam, ſiue bibam, ſiue aliquid aliud faciam, ſemper vox illa videtur ſonare in auribus meis: Surgite mortui, & venite ad iudicium. Notetur hîc conſilium Auguſtini: Vis à dubio liberari: Vis quod incertum eſt euadere, age pœnitentiam, dum ſanus es: ſi ſic agis, dico tibi, quòd ſecurus es, quia pœnitentiam egiſti eo tempore, quo peccare potuiſti.

FINIS.

TYPOGRAPHVS.

Tractatus hic, cùm propter Dn. autorem, tum propter argumentum luce & lectione digniſsimus, præter opinionem meam, & citius quàm viri boni auidè illum cognoſcentes vellent, deſijt: boni enim apud bonos nulla ſatietas. Ne itaq;, quod mihi ipſi diſplicet, alijs proponã, & chartas inanes æquo plures ementibus obtrudam: Orationem Dominicam Iambico Dimetro à Clariſs. V. Dn. Ioanne Stigelio, Poëtarum Chriſtianorum ſuo ſeculo principe venuſtiſsimè redditam addere libuit. Quod vt à Dn. autore ne ſiniſtre accipiatur, tuque beneuole lector, vt crebræ aurei huius libelli lectioni, eiuſdem precationis deuotam recitationem addas, etiam atque etiam oro.

ORATIO DOMINICA

Deus ſator mortalium
Terræ potens & ſiderum,
Qui mitis in nos aſperos,

Grauisq́ culpæ conſcios,
Gaudes patris vocabulo,
Nutuq́ ſeruas omnia.
Fac innoteſcat omnibus
Nomen tuum mortalibus,
Verbi tui ſuauiſsima
Sic inſtruat nos gratia,
Vt te colamus vnicum
Sicut iubes per Filium.
Accende mentes lumine
Iuiq́ regni imagine,
Vt inchoent hîc aurea
Vitæ perennis ſecula,
Regno tuo nocentium
Infringe vires hoſtium.
Fac noſtra ſemper vt tuis
Mens acquieſcat legibus,
Conſentiat cum cœlica
Terrena pax concordia.
Iuſſum miniſtret mens opus,
Curæ tibi ſit exitus,
Dum congregatim viuimus,
Largire nobis quæſumus
Externa vitæ commoda,
Quibus vigent commercia,
Agnoſcat iſta charitas,
Agatq́ verè gratias.
Ignoſce noxam ſontibus
Culpæq́ vim dolentibus,
Delicta ſi nos hoſtibus

Non aspere remittimus.
Da, pœnitere mens queat,
Vt te iuuantem sentiat.
Nusquam sinas nos obrui
Draconis astu perditi,
Captos sed hostis artibus
Tuis tuére viribus:
Fac, militemus strenuè
Et compotes victoriæ.
Nos adseras ab omnibus
Calamitatum casibus.
Ducemq́ mentem corporis
Ex mole duri carceris,
Cùm postulabunt tempora,
Hinc transferas ad sidera.
Amen.